

TÁRSADALOMKUTATÓ KÖZPONT
1014 Budapest, Országház u. 30., 1250 Budapest, Pf.: 5.
Tel.: 224-67-91, fax: 224-67-92
E-mail: bal8686@helka.iif.hu

I. A kutatóhely fő feladatai a beszámolási évben

A Társadalomkutató Központ 2004-re a következő főbb célokat tűzte ki:

- A stratégiai kutatási programok koordinálása, az eredmények publikálása, tudományos konferenciák rendezése.
- Akadémia-történeti adatbázisok létrehozása, feltöltése.
- A Magyar Tudománytár c. könyvsorozat 5. kötetének elkészítése.
- *A termékenység és a társadalmi státusz közötti kapcsolat a rendszerváltás után Magyarországon különös tekintettel a jövedelemre, az iskolai végzettségre, a lakóhelyre és annak fejlettségére* c. projekt és a *Magyarország demográfiai atlasz* munkálatainak folytatása.
- *A Rendszerváltás Magyarországon* című NKFP-pályázat zárása.
- A vári akadémiai épülettömb *üzemeltetése és felújítási munkálatainak* végzése.

II. Az év folyamán elért kiemelkedő kutatási és működési eredmények

II.1. A központ szervezésében tartott rendezvények

A Központ az akadémiai intézethálózaton belül az egyetlen olyan fórum, amelynek egyik alapfeladata, hogy a társadalomtudományok és a természettudományok művelőit – inter- és multidiszciplináris rendezvényeken keresztül – különböző tudományos problémák közös vizsgálatára, elemzésére kérje fel. Ugyanakkor még építendő a társadalomtudományok közötti együttműködés. A Központ 2004-ben az alábbi főbb rendezvények szervezője volt:

II.1.1. Tudományos rendezvények

2004. március 10. Kettős állampolgárság az Európai Unió tagállamaiban (konferencia).

A konferencia nagy visszhangot kiváltott, vitára inspiráló, hangsúlyozottan szakmai rendezvény volt (ám több politikai párt képviselője is jelen volt). Az alkalomra a nemzetközi gyakorlatot bemutató esettanulmányokat összegző kéziratot állítottunk össze. (A téma aktualitását jelzi, hogy 2004. december 5-én népszavazás volt a kérdésről.)

2004. április 8. Állami, nemzeti szimbólumok Európában (konferencia).

A konferenciát Magyarország európai uniós tagságának alkalmából szerveztük. Házi sokszorosításban terjesztettük az EU 25 tagállamának állami-nemzeti szimbólumairól (címer, zászló, himnusz, kitüntetések, nemzeti ünnepek és emlékhelyek) készített 150 oldalas kéziratot.

2004. április 20. Környezetügyi dilemmák az EU-csatlakozás küszöbén (konferencia, könyvbemutató).

Az egyetemi (SZIE, BMGE, BKÁE) kutatói-oktató szféra és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumi végrehajtó apparátus közösen vizsgálta meg az aktuális környezetvédelmi problémákat. Egyidejűleg bemutattuk a *Megkérdőjelezett sikerágazat* c. kötetet.

2004. szeptember 7. Európa, a gazdasági rendszerek laboratóriuma a 20. században. Berend T. Iván akadémikus előadása az Új szintézis c. előadássorozat 5. részeként. Igen nagy érdeklődés mellett megtartott előadás, a sorozat kiemelkedő része: az előadó új szemléletmódban, a legfrissebb európai és amerikai kutatásokat is összegezve fejtette ki véleményét.

2004. október 8. Nemzetegyesítés és az Európai Unió csatlakozás. Regionális és nemzeti integrációs folyamatok (konferencia)
Négy előadást nyolc felkért hozzászólás követett, a problémakört hazai és nemzetközi összefüggésekben vizsgálták meg a résztvevők.

Szervezéssel, illusztrációk (táblázatok, grafikonok) elkészítésével, szakmai háttéranyagok összegyűjtésével az Európa Intézettel együtt közreműködtünk az Európai Uniót és Magyarországot havi rendszerességgel bemutató, a Duna Televízió *Esti kérdés* c. műsorában sugárzott sorozat elkészítésében. A műsor házigazdája Glatz Ferenc akadémikus. 2004-ben összesen hét adásra került sor az alábbi témakörökben:

2004. április 29. Magyarország az uniós csatlakozás küszöbén (a házigazda vendégei: Kovács László külügyminiszter, Martonyi János egyetemi tanár, volt külügyminiszter)

2004. május 27. Agrárágazatunk és az EU (a házigazda vendégei: Horn Péter akadémikus, Varga Gyula egyetemi tanár).

2004. június 24. Kisebbségek Közép-Kelet-Európában és az Európai Unióban (a házigazda vendégei: Markó Béla, az RMDSZ elnöke, Csáky Pál szlovák külügyminiszter-helyettes).

2004. szeptember 30. Környezetvédelem az EU-ban és Magyarországon (a házigazda vendégei: Láng István akadémikus, Kerekes Sándor egyetemi tanár, Faragó Tibor kandidátus, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium főcsoportfőnöke).

2004. október 28. Közlekedés az Európai Unióban (a házigazda vendégei: Michelberger Pál akadémikus, Tánczos Lászlóné, Magyar István egyetemi tanárok).

2004. november 25. Modernizáció, versenyképesség, nemzeti érdek (a házigazda vendégei: Kádár Béla, Palánkai Tibor, Chikán Attila egyetemi tanárok).

2004. december 23. Egyházak Európában és Magyarországon (a házigazda vendégei: Schweitzer József ny. főrabbi, Szebik Imre evangélikus elnök-püspök, Bölskei Gusztáv református püspök, Erdő Péter bíboros, esztergomi érsek).

A felsorolt nagy rendezvényeink mellett mintegy tíz, szűkebb szakmai körben tartott műhelykonferencia is volt, ezek aktuális feladatokhoz kapcsolódtak (kivált a Tudománytár köteteink kéziratvitái).

II.1.2. Társasági rendezvények

2004. január 27. Újévi koncert a Magyar Kamarazenekar előadásában.

2004. december 14. Karácsonyi koncert a magyar Kamarazenekar előadásában.

2004. december 14. Könyvvásár a vári akadémiai intézetek, külső alkotóműhelyek (Országos Levéltár, Mezőgazdasági Múzeum, 56-os Intézet, és 12 könyvkiadó – pl. Kossuth, Napvilág, Lucidus, Múlt és Jövő, Századvég, Enciklopédia, Osiris stb. – részvételével).

II.2. Kutatási programok

A Társadalomkutató Központ egyes kutató- és munkacsoportjai – Európa-történeti Munkacsoport, Tudománytár (e kettő bázisban), Népesedéstudományi Kutatócsoport, Stratégiai Tanulmányok Programirodája (e kettő évről évre meghozott akadémiai vezetői döntés függvényében) – az alapításuk óta eltelt három esztendő alatt összeforrtak, ezért eredményeik is és mulasztásaik is közösek. Teljesítésüket csak ismétlésekkel lehetne egységekre bontva bemutatni, ehelyett összevonva, együttesen vizsgáljuk az éves teljesítést.

II.2.1. Az *Európatörténeti-kutatásokkal* összefüggő, az előző pontban nevesített rendezvények kiegészülnek a magyarországi Európa-történeti kutatások koordinálásával, a nemzetközi együttműködések kiépítésével, valamint az Európa-történeti tanulmányok írásával. 2004-ben folytatódott az Európa-történeti szintézis előkészítése, az Európai Unió történetének tanulmányozása és a kis nemzetek Európában c. kutatási téma feldolgozása.

II.2.2. 2004. évi szakmai terveinkkel összhangban megkezdődött az Akadémia történetének számítógépes és – távlatosan – tudománytörténeti adatbázisok kiépítése. Ugyancsak megkezdődött az MTA történetét felölelő forráskiadvány előkészítése (forrásválogatás, összeállítás stb.). Az MTA Orvosi Tudományok Osztálya felkérésére elkészült az V. osztály 1949–1999 közötti történetének feldolgozása (Kónya Sándor tollából).

II.2.3. 2004-ben 20 – részben előző évekről áthúzódó, részben újonnan indított – stratégiai kutatási program futott. Kilenc lezárult, tizenegy áthúzódik 2005-re, ill. 2006-ra, mivel zárókötetük publikálása folyamatban van.

A) Az EU-integráció igénye a műszaki fejlesztés és az infrastruktúra, valamint az információs társadalom kialakítása területén c. projekthez illeszkedve

II.2.3.1. Rio + 10 (Programvezető: Láng István)

II.2.3.2. Közlekedés és uniós kihívások (Programvezető: Michelberger Pál) (2005-re áthúzódó program)

B) A magyarországi gazdasági átalakulás társadalmi hatásai c. projekthez illeszkedve

II.2.3.3. Munkaerő-gazdálkodás (Programvezető: Koltay Jenő) (2005-re áthúzódó program)

II.2.3.4. A környezetpolitikák társadalmi támogatottsága (Programvezető: Kerekes Sándor)

II.2.3.5. Mérnök és társadalom (Programvezető: Somlyódy László)

II.2.3.6. Politikai intézményrendszer (1998–2002) (Programvezető: Kulcsár Kálmán)

II.2.3.7. Rendszerváltás alulnézetben (Programvezető: Vásárhelyi Mária) (2005-re áthúzódó program)

C) *A modernizáció lehetséges ágazati stratégiai és alternatívái* c. projekthez illeszkedve:

- II.2.3.8. Épített jövőnk (Programvezető: Finta József)
- II.2.3.9. A magyar városok kulturális gazdagsága (Enyedi György) (2005-re áthúzódó program)
- II.2.3.10. Barnaövezetek (Programvezető: Barta Györgyi)
- II.2.3.11. Talajaink jelentősége a 21. században (Programvezető: Stefanovits Pál) (2005-re áthúzódó program)
- II.2.3.12. A vegyipar stratégiai kérdései (Programvezető: Szépvölgyi János) (2005-re áthúzódó program)
- II.2.3.13. Civilizáció és egészség (Programvezető: Vizi E. Szilveszter)
- II.2.3.14. A rendszerváltás gazdasági joga (Programvezető: Sárközy Tamás) (2005-re áthúzódó program)
- II.2.3.15. A fenntartható agrárgazdaság (Programvezető: Láng István, Csete László) (2005-re áthúzódó program)

D) *A magyarságkép... témakörhöz illeszkedve:*

- II.2.3.16. A magyar nyelvi kultúra jelene és jövője (Programvezető: Balázs Géza)
- II.2.3.17. A mezőgazdaság privatizációja Erdélyben (Programvezető: Sófalvi László) (2005-re áthúzódó program)
- II.2.3.18. Balkán (gazdaság, biztonság) (Programvezető: Glatz Ferenc)
- II.2.3.19. Jelképek és nemzeti szimbólumok Magyarországon és Európában (Programvezető: Pótó János) (2005-re áthúzódó program)
- II.2.3.20. Rendszerváltozás Magyarországon és a nagyvilág (Programvezető: Gecsényi Lajos) (2006-ra áthúzódó program)

II.2.4. *A népesedéstudományi kutatások jegyében három nagyobb program fut.* 2004-ben mindhárom programra vonatkoztatva elkészültek a 2001 népszámlálás népességi adatainak, illetve az 1999–2002 évi időszak halálozási adatainak számítógépes feldolgozása, illetve a megfelelő térképek és grafikonok.

II.2.5. A 2003. évi XC. törvény adta lehetőséggel élve 2004-ben több kutatást ún. innovációs járulék terhére finanszíroztunk. A legjelentősebb a Magyar Villamos Művek Rt. támogatása volt, amiből Vajda György: *Energiaellátás ma és holnap* című stratégiai kutatási projektjét részben fedeztük.

II.3. A tudományos eredmények publikálása és terjesztése

A Társadalomkutató Központ nagy hangsúlyt fektet arra, hogy az akadémiai és felsőoktatási szférában született kutatási eredmények közkinccsé váljanak. Így saját szerkesztésben és nyomdai előkészítésben évente több könyvet jelentet meg. A kiadás fedezetének előteremtésére a Nemzeti Kulturális Alapprogramnál négy esetben sikerrel pályáztunk.

II.3.1. A Társadalomkutató Központ koordinálja a *Magyar Tudománytár* c. könyvsorozat munkálatait, 2004-ben megjelent a sorozat 5. kötete *Gazdaság* alcímmel.

A 60 szerzői íves, gazdagon illusztrált kötet szakmai szerkesztője Palánkai Tibor akadémikus, szerzői elsősorban a Budapest Corvinus Egyetem és az MTA Világgazdasági Kutatóintézet munkatársai közül kerültek ki. Gazdaságtörténeti összefoglaló mellett a legfrissebb kutatások alapján bemutatja az ezredforduló Magyarországnak ipari, mezőgazdasági, pénzügyi (bank) és szolgáltatói szféráját, vizsgálja hazánk külgazdasági kapcsolatait és belkereskedelmét.

II.3.2. *Mi végre a tudomány?* címmel megjelentettük (saját szerkesztésben és nyomdai előkészítésben) a 2003 márciusában hasonló címmel megrendezett Fiatal Kutatói Fórumon elhangzott előadások szöveget. A Társadalomkutató Központ hálójába tartozó 9 intézet két-két előadója mellett vendégként az RKK és a Zenetudományi Intézet egy-egy munkatársának a tanulmánya jelent a kötetben, aminek nemcsak szakmai, hanem tudománypolitikai jelentősége is van: ezáltal egy rangos publikáláshoz segítettük a fiatal kutatókat.

II.3.3. A *stratégiai tanulmányok*, illetve a *Rendszerváltás Magyarországon* c. NKFP-program keretében készült munkák 2004-ben 8 kötetben láttak napvilágot, további 5 előkészítése folyamatban. A *Cigányok Magyarországon* című, először 2001-ben kiadott tanulmánykötetet a nagy érdeklődésre való tekintettel 2004-ben kétszer utánnyomattuk.

II.3.4. A Központ gondozza az *Ezredforduló* című, 4 lap (História, Természet Világa, Köznevelés, Technika) mellékleteként megjelenő folyóiratot. Anyagi okok miatt 2004-ben két összevont szám (1–2., 3–4.) jelent meg, számonként átlag 60 ezer példányban.

II.3.5. 2004-ben a Társadalomkutató Központ megszervezte 16 társadalomtudományi akadémia kutatóintézet kiadványainak elektronikus könyvtárházban (bookline.hu) történő terjesztését. A 60 és 10 ezer forint között mozgó kiadványok értékesítéséből 700 ezer forint forgalmat bonyolítottunk le, amit az egyes intézetek bevételeit gyarapítja. Ám ennél nagyobb az eszmei haszon: kevésbé ismert vagy egyenesen ismeretlen kiadványok kerültek be a könyvkereskedelmi hálózatba. A terjesztést 2005-ben is folytatjuk.

II.4. *Fiatal kutatóként* a Központ 2004-ben két főt (Bóday Ádám és Péterfi András) alkalmazott.

Bóday Ádám fiatal kutató munkaviszonya 2004. szeptemberben lejárt, azóta a Központon belül az Európa-történeti Munkacsoport tudományos segédmunkatársa. Továbbra is környezetvédelmi szakigazgatási kérdésekkel és a környezetvédelem megítélésével foglalkozik, több innovációs projekt koordinátora.

Péterfi András kutatási témája az 1945 utáni amerikai külpolitika, témájából több publikációja jelent meg. Tudományos kutatás mellett a Központ kiadványainak szerkesztésével foglalkozik.

II.5. *Üzemeltetési és felújítási feladatok*

Az MTA Társadalomkutató Központ üzemeltetési és felújítási feladatainak megvalósítása során hatékonyan teljesített. A 2004. évben az üzemeltetés **biztonságát**, a **takarékosságát**, az **állagmegóvási** kötelezettség szempontjait, az épületegyüttesben dolgozók **kényelemérzetének** növelését, az épületegyüttes még nem, vagy kevésbé feltárt építészeti **megismerését** tartotta szem előtt.

Feladata volt az is, hogy előkészítse az elkövetkező évek felújítási feladatait a szükséges engedélyezési és kiviteli **tervek** elkészíttetésével a hosszabb távú felújítási munkák koncepciójának kialakításával. A feladatok végrehajtása a közbeszerzési törvényben előírtaknak megfelelően történt.

II.1. Üzembiztonság

II.1.1. A 2003. elkészült **tűz- és érintésvédelmi felülvizsgálatok** által feltárt, azonnal megszüntetendő hiányosságokat részben a Társadalomkutató Központ, részben az egyes intézetek felszámolták vagy az épületrészek felújítása során folyamatosan felszámoljuk.

II.1.2. A Társadalomkutató Központ–Várgondnokság kezelésében lévő **pincerendszer** (tehát nem a barlang- és kazamatarendszerhez tartozó területek) **vízbetörés elleni védelme** érdekében 2004-ben elkészült az Úri u. 49. sz. alatti erősáramú főelosztó és hőközpont védelme.

II.1.3. Elkészült az Országház u. 30. sz. alatti elektromos főelosztó korszerűsítése, és ezzel az épületegyüttes három jelentős elektromos elosztó rendszerének (Úri u. 49., Úri u. 53., Országház u. 30.) karbantartása könnyebbé, üzemeltetése biztonságosabbá vált.

II.1.4. Elkészült az Országház u. 30. sz. alatti portán működő ún. erősáramú vezérlőközpont terve, melynek kivitelezése 2005. I. félévében valósul meg. Ezzel az épületegyüttes egészében, de különösen az Úri u. 49. sz. alatti épületegyüttes területének eddig hiányzó vészkijelzései, áramtalanítása és a hőközponti visszajelzők portai vezérlése valósul meg.

II.1.5. A Társadalomkutató Központ saját forrásból elvégeztette a Kongresszusi terem vészvilágítását, erősáramú hálózatának részleges felújítását és az Országház u. 28. sz. alatti elektromos elosztó cseréjét.

II.1.6. A Központ a gerinchálózati számítástechnikai eszközöket monitorozó szervert szerzett be. Beüzemelését 2005. január/február hó folyamán végzik.

II.2. Takarékoság

II.2.1. 2004-ben befejeződött a fűtési rendszer **hőcserélőinek** többéves rekonstrukciója.

II.2.2. Megvalósult az Úri u. 49. és 53. sz. hőközpont rekonstrukciója.

Az eddigi rekonstrukciók már azt eredményezték, hogy 2005-re részletes számítások alapján a korábban igényelt hőmennyiséget a FŐTÁV-szerződésben 40%-kal tudtuk csökkenteni. (Ismeretes, hogy 2004. január 1-jétől a hőmennyiség díját a FŐTÁV 44%-kal emelte meg. Az igényelt hőmennyiség csökkentésével 2005-től a vételezett hőmennyiség költségénél megtakarítás jelentkezik a használóknál.)

II.2.3. Az Úri u. 49. sz. alatti épületegyüttes folyamatos felújítása során központi melegvízhálózat kialakítását valósítja meg a Várgondnokság, s így megszűntek, illetve megszűnnek a nagy villamos energia mennyiséget fogyasztó villanybojlerek, vízmelegítők. A melegvíz és elektromos hálózat e területen való felújításakor

megteremtődött egy, a későbbekben megvalósítható napkollektoros energiaellátású melegvízhálózat megvalósításának lehetősége.

II.2.4. Az épületegyüttesben működő felvonók, illetve a telefonközpont üzemeltetésére a régebbi karbantartó cégek helyett új, kedvezőbb feltételeket kínáló cégekkel sikerült megállapodást kötni.

II.2.5. PIN (személyi) kód bevezetése három intézetnél: MTA ETK, Etnikai és Kisebbségkutató Intézet, Régészeti Intézet.

II.3. Állagmegóvás

II.3.1. 2004-ben a Történettudományi Intézet templom felőli végfalánál, az Egyesített Társadalomtudományi Könyvtár pincei tömörített raktáránál, és a Politikai Tudományok Intézetének földszintjén végeztettünk **falszigetelési munkákat**.

II.3.2. A Szerecsen-udvari Regionális Kutatások Központja és a Szociológiai Intézet területei felújítását megelőzően az épületszárny süllyedését megállapító statikai szakértői vizsgálat alapján az Országház u. 26. sz. lakóház udvara felől **alpmegerősítés** és betonjárda készült. A belső falszigetelésre az épületrész földszintjének felújításával kerül sor.

II.3.3. Elkészült az Országház u. **32. sz. udvar alatti csatornahálózat felújítása**. Ebben az ütemben a 32-es kapualj alatt kivezető fő gyűjtőcsatorna cseréje is megvalósult.

II.3.4. Folytatódott az épületrészek **tetőzetének (faszerkezet, bádagozás, cserép) felújítása**, a TTI templom felőli szárnyán, 2005-re áthúzódóan a büfé feletti kereszt szárnyon. A Kongresszusi terem feletti tetőzeten 2004. decemberben egy kisebb területen a faszerkezet javítását kellett elvégeztetni, nehogy e tetőrész az utcára zuhanjon.

II.4. Az akadémiai épületegyüttes belső területeinek felújítása

II.4.1. Teljesült a **Jogtudományi Intézet** Országház u. 30. sz. alatti, II. emeleti területének (folyosó, munkaszobák) felújítása.

II.4.2. Részleges felújítás történt a **Régészeti Intézet II. emeletén** (a II. szint elektromos elosztója, informatika és erősáramú hálózat, járófelület stb.) hat munkaszobában; s a Művészettörténeti Intézet udvari, földszinti munkaszobáiban korszerű **informatikai hálózat** épült ki.

II.4.3. Megkezdődött a Szociológiai Kutatóintézet **Szerecsen-udvari I. emeletén** a felújítás.

II.4.4. Felújítottuk a VKI folyosója és a büfé közötti átjárót. (Amennyiben a büfé mögötti kis étkező megnyitható lesz a folyosó felé, a büfé az épületrészből zárt térben (s nem az udvaron keresztül) lesz megközelíthető. Erre fedezetet már csak a 2006. évre lehet igényelni.)

II.4.5. Restauráltattuk az Országház u. 30. sz. bejáratot, mind az eredeti díszítőfestést, mind a kovácsoltvas csillárt. Az eredménnyel elnyertük a Ford Motor

Company díját: „A kulturális örökség értékeinek megőrzéséért kifejtett tevékenység elismeréséül”.

II.4.6. A TK saját forrásból a személyzeti tartózkodókat és szociális helyiségeket (férfi és női öltöző) felújította.

II.4.7. Az intézetek belső felújításával összefüggésben került sor a vári épületegyüttes több helyszínén az informatikai hálózat felújítására:

III.4.7.1. Úri u. 49. sz. udvari keresztszárny informatikai hálózatának teljes felújítása, 76 db végpont (MTA Műv. KI, 2003-ban induló, 2004-re áthúzódó fejlesztés).

III.4.7.2. Úri u. 49. sz. utcai front, a II. emeleti területet ellátó gerincvezeték kiépítése (MTA RI)

III.4.7.3. Országház u. 30. sz., II. emeleti terület informatikai hálózatának teljes felújítása, 252 db végpont (MTA JTI)

III.4.7.4. Úri u. 49. sz. II. emeleti terület részleges felújítása, 34 db végpont (MTA RI)

III.4.7.5. Országház u. 30. földszinti átjáróban a Rack-szekrény falba süllyesztése a KÖH előírása alapján (MTA VKI)

III.4.7.6. Úri u. 49. sz., Szerecsen-udvari szárny I. emeleti terület részleges felújítása, 34 db végpont. (MTA SZKI, 2004-ben induló, 2005. január 31-ével befejezett fejlesztés).

III.5. Terveztetés az épületegyüttes további felújításához

2004-ben jelentős előrehaladás történt – a felújítási feladatok elkövetkező évekbeli jobb ütemezése érdekében – a tervezésben.

Elkészült és a Társadalomkutató Központ a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalnak benyújtotta az épületegyüttes még fel nem újított belső területeire készült terveket, illetve az épületegyüttes egész tetőzetének szakértői statikai és faanyagvédelmi szakvéleményét, engedélyezési és kiviteli terveit.

III.6. Gazdasági Osztály

2004-ben nyugvópontra jutott a várbeli intézetek gazdasági tevékenységének lehetséges racionalizálásának kérdése: az eddigi központosítást a Pénzügyminisztérium elfogadta, az intézetek megőrizhették gazdasági önállóságukat. Csak a belső ellenőrzés és az illetményszámfejtés lehetséges összevonása maradt napirenden. A Gazdasági Osztály a Központ mellett az Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, valamint az akadémiai Domus program gazdálkodását is viszi. Így együttesen 2004-ben 1,2 milliárd forint felhasználását végezte.

III. Hazai kapcsolatok és pályázatok

III.1. A központ tudományos besorolású munkatársai közül 5 (Glatz Ferenc – ELTE BTK, Balogh Margit – ELTE BTK; Debreczeni Erzsébet – ELTE BTK; Józán Péter – Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Szent-Györgyi Albert Orvos- és

Gyógyszerésztudományi Centrum Népegészségtani Intézete, Debreceni Egyetem; Koudela Pál – Budapesti Corvinus Egyetem, Kodolányi János Főiskola) oktat hazai felsőoktatási intézményben. PhD-kurzust Balogh Margit (ELTE BTK) és Józán Péter (Debreceni Orvostudományi és Egészségügyi Centrum) tart.

III.2. Az MTA Társadalomkutató Központ létrehívásának egyik célja az volt, hogy a társadalomtudományos gondolkodásban a szintézisre törekvést, az interdiszciplinaritást elősegítse. Az MTA 16 társadalomtudományi intézetének megvásárolható kiadványairól 2003-ban katalógust jelentettünk meg, 2004-ben pedig érdemben terjesztettük az abban szereplő műveket, elsősorban a bookline.hu elektronikus könyvruházon keresztül. Megkezdtük a szakkönyv.hu internetes áruház „feltöltését” is.

III.3. Munkatársaink közül többen rangos rendezvények előadói voltak. Kiemelkedő Glatz Ferenc, a Központ Tudományos Tanácsa elnökének szereplése számos nemzetközi és hazai fórumon.

További főbb előadások: Józán Péter, az MTA doktora (Országos Kardiológiai Napok, Balatonfüred, 2004. szeptember 16–18: Új szívgyógyszerek, hatékony orvosi intervenciók és a szív- és érrendszeri halandóság csökkenése Magyarországon, különös tekintettel a heveny szívizominfartus mortalitására); Balogh Margit kandidátus (A magyarországi holokauszt történetéhez, 2004. március 30. Egyházak és a holokauszt); Pótó János (2004. november 30., Emlékhelyek - emlékezések).

III.4. Pályázatok

III.4.1. A 2001–2004-ben futó NKFP-pályázat a magyarországi rendszerváltás hatását regionális és globális összefüggésekben vizsgálta. Összesen tíz kutatóhely (8 várbeli és 2 külső) vett részt a kutatásban. 2001–2002-re a konzorcium összesen 60 millió 220 ezer, 2003–2004-re 37 millió 140 ezer forintot nyert el. 2004-ben zártuk a projektet – szakmai és pénzügyi elszámolása folyamatban. A programnak köszönhetően mintegy 200 szerzői ívnyi kézirat készült el, amelyek a legfrissebb jogi-gazdasági-politológiai-szociológiai elemzések tükrében vizsgálják a rendszerváltás folyamatát. A tanulmányok egy részét a *Magyar tudománytár* c. könyvsorozat köteteiben jelentettük meg, de megkezdtük az önálló kötetek kiadását is: 2004-ig négy könyvet kiadtunk (kettőt a Stratégia tanulmányok, kettőt a Rendszerváltás Magyarországon c. sorozatban), további négyet kiadásra előkészítettünk.

III.4.2. A termékenység és a társadalmi státusz közötti kapcsolat a rendszerváltozás után Magyarországon különös tekintettel a jövedelemre, az iskolai végzettségre, a lakóhelyre és annak fejlettségére (OTKA). A projekt futamideje: 2003-2006.

III.4.3. Magyarország népességének halandósági atlasza. A mortalitás különbségei az ezredfordulón (Egészségügyi Szociális és Családügyi Minisztérium, Egészségügyi Tudományos Tanács). A projekt futamideje: 2003–2005.

III.4.4. Lezárult OTKA-kutatás: Az egyházpolitika formálójá és szemtanúja: Miklós Imre, az ÁEH elnöke (Szabó Csaba).

IV. Nemzetközi kapcsolatok és pályázatok

Több munkatársunk, kivált az Európa-történeti Munkaközösség és a Népesedéstudományi Kutatócsoport tagjai szerepeltek nemzetközi fórumokon.

Az egyéni szereplések mellett a Társadalomkutató Központ négy nemzetközi rendezvény szervezésében működött közre, a legkiemelkedőbb:

II. Orosz–Magyar Társadalomtudományi Kerekasztal (Moszkva, 2004. november 18–19.). Közös az Orosz Tudományos Akadémia Nemzetközi Gazdasági és Politikai Tanulmányok Intézetével, az MTA Történettudományi Intézetével és Moszkvai Magyar Kulturális, Tudományos és Információs Központtal. (A TK hálójába tartozó 10 intézet mindegyike részt vett a rendezvényen.) A konferencia három témakört vizsgált: rendszerváltás Oroszországban és Kelet-Európában, az európai identitás problémái, Oroszország és Európa a megújuló világban), mindegyiket oly módon, hogy különböző társadalomtudományi diszciplínák kerestek válaszokat az azonos kérdésekre.

V. Az év folyamán megjelent jelentősebb publikációk

V.1. A Társadalomkutató Központ kiadásában megjelent kötetek

Palánkai Tibor (szerk.): Gazdaság. Magyar Tudománytár 5. kötet. Sorozatszerkesztő: Glatz Ferenc. MTA Társadalomkutató Központ – Kossuth Kiadó, Budapest, 2004. 557

Mi végre a tudomány? Szerk.: Kovács Éva. (Fiatal kutatók fóruma 1.) MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2004. 389.

Proletárdiktatúrákból a polgári demokráciákba, 1989–2002. Szerk.: Balogh Margit–Burucs Kornélia–Péterfi András. Sorozatszerkesztő: Glatz Ferenc. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2004. 287.

V.2. Stratégiai tanulmányok a Magyar Tudományos Akadémián c. sorozat keretében

Vajda György: Energiaellátás ma és holnap. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2004. 385.

Civilizáció és egészség. Szerk.: Bácsy Ernő és Mikola István. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2004. 387.

Épített jövőnk. Szerk.: Finta József. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2004. 333.

V.3. Stratégiai tanulmányok a Magyar Tudományos Akadémián. Műhelytanulmányok c. sorozat keretében

A magyar nyelvi kultúra jelene és jövője I–II. Szerk.: Balázs Géza. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2004. 405, 348.

Környezetpolitikánk európai dimenziói. Szerk.: Kerekes Sándor és Kiss Károly. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2004. 304.

Vofkori László: Falusi turizmus Erdélyben. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2004. 139.

A budapesti barnaövezet megújulási esélyei. Szerk.: Barta Györgyi. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2004. 348.

V.4. Munkatársaink publikációiból

B. Kádár Zsuzsanna: Politikai programok a magyar szociáldemokrata emigrációban, 1956–1989 In: Útkeresések. A magyar szociáldemokrácia tegnap és ma. Szerk.: Feitl István, Földes György, Hubai László. Napvilág Kiadó, Budapest, 2004, 395–407.

Debreceni Erzsébet: Romák foglalkoztatási helyzete Budapesten 2004. Fővárosi Esélyegyenlőségi Módszertani Iroda kiadványa, 2004. 43.

Harkai Attila – Matolay Réka – Pataki György – Szántó Richárd – Zilahy Gyula: Vállalati környezeti menedzsment Magyarországon: az empirikus kutatások eredményei és tapasztalatai. In: Kerekes Sándor – Kiss Károly (szerk.): Környezetpolitikánk európai dimenziói. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2004, 255-263.

Kovács László: Quo vadis, Európa? – A népességszám alakulása a XX. században és a XXI. század első felében. Magyar Tudomány, 2004, 7. 708–717.

Péterfi András: A vietnami háború előtörténete és a kezdeti szakasz hadtörténeti vizsgálata. In: *Mi végre a tudomány?* Fialat Kutatók Fóruma 1. – 2003. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2004. 269–296.

PhD-disszertációk:

2004-ben kollégáink közül senki nem védett PhD-disszertációt.

Doktori disszertációk:

Józan Péter: „Válság és megújulás a második világháború utáni epidemiológiai fejlődésben” c. MTA doktori értekezését, amelyet az Orvosi Tudományok Osztályán nyújtott be, 100 százalékos szavazataránnyal védte meg 2004. december 16-án.